

Aquacultuur in Turkije: Kansen voor Nederland? (deel 2)

Door Frans Veenstra (Wageningen Imares), frans.veenstra@wur.nl en
Peter G.M. van der Heijden (Wageningen International), peter.vanderheijden@wur.nl.

In het kader van de Wereldweken heeft ABN AMRO in samenwerking met de Kamer van Koophandel, het Ministerie van LNV, het Nederlandse Centrum voor Handelsbevordering (NCH) en de Nederlands-Turkse Business Association (NETUBA) in november een seminar over zakendoen met Turkije belegd. De schrijvers vatten voor het aanwezige publiek de resultaten van een door hen uitgevoerde studie van de Turkse aquacultuursector samen en gingen in op de kansen die Turkije biedt voor bedrijven in de Nederlandse aquacultuur en visserij.

Op sommige plaatsen liggen in Turkije de kooien met zeebaars en dorade zeer dicht bij elkaar en zeer dicht bij de kust. Foto: Mouloud El Hayani

Na de financiële crisis in 2001 en het op orde brengen van de overheidsfinanciën is er de laatste jaren in Turkije sprake van een gemiddelde economische groei van 7,5 % per jaar bij een inflatie van minder dan 9 % (was ooit 130% in een jaar!). Door de structurele hervormingen is de Turkse economie stabiel geworden en is het zakelijk klimaat aanzienlijk verbeterd. Daarmee is Turkije aantrekkelijker geworden voor buitenlandse investeerders. Ook de EU-toetredingsonderhandelingen dragen hieraan bij. Het Nederlandse visserijbedrijfsleven profiteert weinig van de stijgende handel met Turkije. De im- en export van verse en diepgevroren vis is zelfs uiterst bescheiden.

Aquacultuur en visserij

Aquacultuur in Turkije lijkt aan de vooravond te staan van een snelle ontwikkeling. De groei zit er goed in en de verwachte

productie zal dit jaar boven de 90.000 ton liggen. De zeevisserij is afhankelijk van een beperkt aantal soorten en visgronden, zoals ansjovis, harder, horsmakreel, heek en wijting (totale vangst rond 500.000 ton, waarvan 60% ansjovis). De vangstcapaciteit van de voornamelijk purse seiners/ trawlers is te groot; de Turkse overheid heeft dit ook ingezien en sinds 1997 worden er geen nieuwe vergunningen meer afgegeven voor nieuwe boten langer dan 12 meter. In de Turkse maricultuur zijn de hoofdrollen weggelegd voor zeebaars en zeebrasem (dorade). De totale productie van deze soorten bedraagt ruim 40.000 ton. Beide soorten worden vaak naast elkaar in drijvende kooien op zee geteeld. Er zijn ruim 300 bedrijven actief met de teelt van deze soorten. Het grootste gedeelte bevindt zich in de kustwateren van Westelijk Turkije (Izmir-Bodrun). Ruim de helft wordt

Bij een groep kooien wordt permanent een ponton afgemeerd van waaruit de bewaking en verzorging van de vissen plaatsvindt.

geëxporteerd naar vooral Zuid Europese landen. Ook worden blauwvin tonijnen in de Middellandse Zee gevangen en door enkele grote bedrijven in drijvende kooien niet ver uit de kust vetgemest voor export naar Japan en de VS.

Een vishandelsbedrijf in Breskens is een van de weinig Nederlandse bedrijven die al vanaf 1998 een samenwerkingsverband heeft en vis naar Nederland exporteert. Daarnaast importeren enkele Urker bedrijven al een paar jaar zeebaars en zeebrasem.

In het zoete water is een hoofdrol weggelegd voor de regenboogforel. Bijna duizend bedrijven produceren samen ruim 40.000 ton van deze vissoort. Het grootste deel vindt zijn weg op de lokale markt.

De Turkse visconsumptie is circa 9 kg/persoon/jaar (NL circa 13 kg/persoon/jaar) en men heeft voorkeur voor hele vissen. De verwachte groei van de visproductie zal vooral in toenemende mate bestemd zijn voor de binnenlandse consumptie, dankzij een verbeterende infrastructuur. De schelpdiersector is nog erg bescheiden (1.500 ton/jaar) en vindt alleen plaats in de Dardanellen en de Egeïsche zee. De overheid en onderzoeksinstituten vermoeden dat er een groot potentieel is (> 300.000 ton/jaar?), echter dit is (nog) niet onderbouwd met surveys, statistieken etc. Wat betreft de sanitaire schelpdiercontrole is er al wel een systeem opgezet, en de hygiëne- en gezondheidsregelgeving voor de export van vis werkt inmiddels goed.

Kansen voor Nederland

De afgelopen maanden hebben medewerkers van de Nederlandse ambassade in Ankara, Wageningen IMARES en Wageningen International in opdracht van het Ministerie van LNV geprobeerd een duidelijker beeld te krijgen van vooral de aquacultuursector in Turkije. Er is gesproken met ambtenaren, vertegenwoordigers van het bedrijfsleven

Waar liggen de kansen voor Nederland?

- in de aankoop van reeds bestaande kleine zeebaars- en zeebrasemkwekerijen. Deze hebben al een vergunning maar beschikken vaak niet over genoeg kapitaal om meer off-shore te gaan. Dit laatste zal echter wel moeten gebeuren omdat de overheid de drijvende kooien minstens 2 mijl uit de kust geplaatst wil zien om vervuiling van het kustwater en conflicten met de toeristenindustrie te voorkomen. Verder uit de kust gaan betekent investeren in grotere eenheden, grotere kooien en duurdere apparatuur voor verzorging, transport van mensen en goederen, etc.
- investeren in de schelpdiersector: deze sector is jong en klein, er lijken in Turkije goede groeimogelijkheden te zijn maar hiervoor is behalve kapitaal ook de ervaring zoals in Nederland aanwezig, nodig.
- in Turkije komst visverwerking en "value adding" nu op gang. Behalve kennis en ervaring heeft men ook behoefte aan geschikte apparatuur.
- arbeid, materiaal en grondstoffen zijn goedkoper dan in de omringende landen.
- er is weinig ervaring met geïntegreerd kustbeheer, zijnde het proces leidend tot inrichting van de kustzone waarbij alle gebruikers (zoals viskweek, toerisme) hun activiteiten en diensten op elkaar afstemmen. De ervaring van een aantal Nederlandse instituten met dit proces zou in Turkije ingezet kunnen worden.
- ondersteunend onderzoek ten behoeve van geïntegreerd kust- en rivierbeheer (draagkracht modellen)
- combinatie vistelt in drijvende kooien en schelpdieren (poly-cultures). Mosselen, oesters of andere schelpdieren in hangcultures zullen naar verwachting in de omgeving van kooien met vis door de voerresten en eutrofiërende effecten een betere groei vertonen, en bovendien op hun beurt bij kunnen dragen aan de reiniging van het water.

en medewerkers van onderzoekscentra en universiteiten. Ook zijn er bezoeken gebracht aan een aantal viskwekerijen, toeleverende en visverwerkende bedrijven (in Ankara, Trabzon, Çanakalle, Istanbul, Bodrun). Daarnaast is er internsief contact geweest met de Nederlandse ambassade en de Nederlandse coördinator van het EUTwinning project dat probeert de Turkse wet- en regelgeving op het gebied van visserij in lijn te brengen met de Europese richtlijnen en regelgeving op dit gebied. Naast een plenaire sessie waarin voor het gehele publiek de bevindingen werden samengevat zijn, op 8 november in Amsterdam in een aparte sessie voor een speciaal in aquacultuur en visserij geïnteresseerde groep, ervaringen uitgewisseld. Een 15 tal deelnemers aan deze parallelsessie waren

zowel afkomstig uit de vishandel, verwerkende bedrijven als ook de schelpdiersector en toeleverende bedrijven aan de visserij en aquacultuur. Organisaties als IJmond Veelzijdig, adviesbureaus, ABN AMRO en LNV waren vertegenwoordigd. Een deelnemende palingkweker vertelde dat hij inmiddels ver is met zijn plan om met een Turkse counterpart een palingkwekerij in Turkije op te zetten.

Beperkingen

Dat er momenteel in Turkije kansen zijn voor het Nederlandse bedrijfsleven werd van verschillende kanten bevestigd. Echter wat betreft het zaken doen in/met Turkije verwacht de Turkse overheid een uitgebreide administratie en veel formulieren met stempels. Er is op dit gebied al wel wat

Vanaf het ponton lopen slangen waardoor naar elke kooi een afgepaste hoeveelheid voer geblazen kan worden.

Kleine mosselkwekerij (hangcultures) in de Dardanellen.

verbetering: het aantal instanties dat moet instemmen voordat een vergunning voor een viskwekerij wordt afgegeven, is fors afgenomen (van 22 naar 8). De overheid steunt investeringen in de Turkse visverwerkingsector. Nederlandse toeleverende bedrijven zoals Nutreco/Trouw, Catvis, DSM en Stork-Titan werken al een aantal jaren in Turkije met een lokale partner. Gezien de verschillen in cultuur en voor de contacten met ministeries, instituten etc. wordt aangeraden met een goede Turkse partner in zee te gaan en aan hen de Turkse kant van de zaak over te laten.

Tijdens de discussie kwam ook naar voren dat Turkije niet al te sterk is in het vertalen van strategie (groei aquacultuur sector) in concrete werkplannen. Door de ver-

schillende lokale overheden en instituten wordt (nog) niet goed samengewerkt. Behalve een enkeling hebben Turkse bedrijven nog nauwelijks ervaring met teelt in recirculatiesystemen. Een grote kans voor systeembouwers ligt in de combinatie met visteelt in kooien: op het land kan pootvis in recirculatiesystemen worden opgekweekt tot sterkere vissen van zo'n 20-30 gram alvorens deze in kooien in zee worden geplaatst. In Trabzon is met Japanse steun een tarbotkwekerij opgezet. Maar deze techniek heeft echter nog geen navolging gehad in de vorm van nieuwe tarbot bedrijven.

In Turkije proberen de bedrijven bijna alles zelf en wordt er weinig aan gespecialiseerde bedrijven uitbesteed zoals in de aquacultuur buiten Turkije vaak gebruikelijk is. Zo hebben grote bedrijven soms een eigen

voerfabriek en bouwen ze zelf de pontons van waaruit de drijvende kooien worden verzorgd.

Follow-up en contacten

Een aantal van de deelnemers aan de bijeenkomst van november in Amsterdam hebben de wens te kennen gegeven om vaker met elkaar ervaringen uit te wisselen. Juist voor dit soort uitwisseling is vorig jaar geprobeerd het NPfA (Netherlands Platform for Aquaculture) onder leiding van NCH op te richten, maar dit platvorm is nog niet echt van de grond gekomen (nog teveel oud papier liefde werk). In overleg met NCH en NETUBA wil men begin volgend jaar nog een Turkije middag organiseren. Van 24-27 oktober 2007 vindt te Istanbul de visserijvakbeurs 'Future Fish Eurasia' plaats. Aan de beurs is een internationale

conferentie van de European Aquaculture Society gekoppeld met als thema 'Aquaculture Europe 2007, Competing claims'. De directies Visserij en Industrie en Handel van het Ministerie van LNV zijn voornemens om en marge van deze activiteiten een kleine bedrijvenmissie naar Turkije te organiseren in samenwerking met het LNV-bureau Ankara en Wageningen Internationaal en Wageningen IMARES. Doelgroep: toeleveranciers en andere (visverwerkende) bedrijven en kennisinstellingen uit de aquacultuur- en visserijsector.

Uw belangstelling voor deze activiteiten kunt u kenbaar maken bij: LNV Bureau Ankara, tel. 0090-3124091860, e mail: ank-lnv@minbuza.nl of bij Gaby Blom-Faber van de directie Industrie en Handel, tel. 070-3785665, e-mail g.g.r.blom@minlnv.nl

Het vervoer van mensen en materiaal van het land naar de steiger van de kleine mosselkweker in de Dardanellen gebeurt met een tractor.